

สรุปผลการประชุมเชิงนโยบาย เรื่อง “กระท่อม : จากยาเสพติดสู่พืชอุตสาหกรรม”

1. ที่มาของการประชุมเชิงนโยบาย

พืชกระท่อมจัดเป็นยาเสพติดในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. 2486 ซึ่งห้ามมิให้ผู้ใดนำเข้าหรือส่งออกนอกราชอาณาจักรเว้นแต่ได้รับอนุญาต ห้ามมิให้ผู้ใดเสพ ปลูก มี ชื่อ ขาย ให้ หรือแลกเปลี่ยนพืชกระท่อม ต่อมาเมื่อมีการตราพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. 2486 และได้กำหนดให้กระท่อมเป็น 1 ในพืช 4 ชนิดที่อยู่ในบัญชียาเสพติดในประเภทที่ 5 ในกลุ่มเดียวกับกัญชา พืชฝิ่นและเห็ดขี้ควาย พืชกระท่อมจึงมีสถานะไม่ต่างจากยาเสพติดให้โทษ

ต่อมา เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2562 ราชกิจจานุเบกษาได้ประกาศพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 มีสาระสำคัญเพื่อเปิดโอกาสให้สามารถนำกัญชาและพืชกระท่อมไปทำการศึกษาวิจัยเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ และใช้ในการรักษาโรคภายใต้การดูแลและควบคุมของแพทย์ และการออกพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2564 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคม 2564 ยกเลิกพืชกระท่อมออกจากการเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 5 และยกเลิกบทกำหนดความผิดทางอาญาสำหรับการครอบครอง เสพ ค้าขาย จนถึงการนำเข้าและส่งออกพืชกระท่อม จึงส่งผลดีต่อประชาชน โดยสามารถครอบครอง บริโภค และใช้ประโยชน์พืชกระท่อมได้มากขึ้น อย่างไรก็ดี สำหรับการปลูกและการซื้อขายพืชกระท่อมในเชิงพาณิชย์และอุตสาหกรรม จำเป็นต้องมีการขออนุญาตโดยจะต้องมีการออกกฎหมายอีก 1 ฉบับ คือ “ร่างพระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. ....” เพื่อกำกับรายละเอียดการใช้ การขาย และการผลิตในเชิงอุตสาหกรรม และสิ่งสำคัญที่สุด คือ เพื่อป้องกันไม่ให้มีการนำกระท่อมไปใช้เป็นส่วนผสมในยาเสพติด

คณะรัฐมนตรีจึงได้เสนอร่างพระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. .... โดยเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์การปลูก ขออนุญาตปลูกและจำหน่ายการใช้ใบกระท่อมเป็นวัตถุดิบหรือส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์สมุนไพร อาหารและเครื่องสำอาง รวมถึงการนำเข้า ส่งออก ขายและโฆษณา นอกจากนั้น ยังได้กำหนดมาตรการควบคุมพืชกระท่อม การป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงพืชกระท่อม และมีให้มีการนำพืชกระท่อมไปใช้ในทางที่ผิด ตลอดจนร่างกฎหมายฉบับนี้ยังส่งเสริมและพัฒนาการใช้ประโยชน์จากพืชกระท่อม เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ทั้งนี้ สภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาลงมติเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. .... ฉบับคณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ ในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 25 ปีที่ 3 ครั้งที่ 18 (สมัยสามัญประจำปี ครั้งที่หนึ่ง) วันพุธที่ 8 กันยายน 2564 และส่งให้วุฒิสภาพิจารณา ซึ่งปัจจุบันอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. .... วุฒิสภา เพื่อเสนอต่อวุฒิสภาพิจารณาประกาศใช้เป็นกฎหมายต่อไป

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในฐานะหน่วยงานสนับสนุนการดำเนินงานด้านนิติบัญญัติของสภาผู้แทนราษฎร เห็นความสำคัญของการผลักดันกฎหมายพืชกระท่อม และการนำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพืชกระท่อมมาใช้ประโยชน์ในการพิจารณาร่างกฎหมายของสภาผู้แทนราษฎรและคณะกรรมการธิการ และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ซึ่งเป็นหน่วยวิจัยของประเทศ

ได้มีการสนับสนุนทุนวิจัยเพื่อขับเคลื่อนสังคมและเศรษฐกิจ ตลอดจนเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เป็นการสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการและการวิจัยที่เป็นประโยชน์และส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน ตลอดจนเกี่ยวข้องในวงงานรัฐสภา จึงมีความประสงค์ร่วมกันในการจัดประชุมเชิงนโยบายเรื่อง “กระท่อม : จากยาเสพติดสู่พืชถูกกฎหมาย” ขึ้น เพื่อเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ด้านการวิจัยเกี่ยวกับพืชกระท่อม สำหรับใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการวิจัย ข้อมูล ความคิดเห็นเกี่ยวกับพืชกระท่อมและร่างพระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. .... และทิศทางการขับเคลื่อนพืชกระท่อมให้เป็นพืชเศรษฐกิจของประเทศภายหลังการประกาศใช้กฎหมาย
2. เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากภาคส่วนต่าง ๆ สำหรับเป็นข้อมูลประกอบการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายตามมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
3. เพื่อเผยแพร่และสนับสนุนให้มีการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการนิติบัญญัติและสร้างความเชื่อมโยงงานวิจัยกับหน่วยงานและภาคนโยบายที่เกี่ยวข้อง

3. เป้าหมาย/กลุ่มเป้าหมาย

จำนวน 100 คน ได้แก่ กรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. .... สภาผู้แทนราษฎร กรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. .... วุฒิสภา ผู้บริหารข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร บุคคลในวงงานรัฐสภา ตัวแทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชาชนผู้สนใจ

4. เวลาและสถานที่

ในวันพฤหัสบดีที่ 4 พฤศจิกายน 2564 เวลา 09.00–12.30 นาฬิกา ณ ห้องประชุม B1-2 ชั้น B1 โซน C อาคารรัฐสภา และผ่านผ่านระบบออนไลน์ Zoom Meeting

5. ผู้รับผิดชอบหน่วยงาน

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และความคิดเห็นจากผลงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์และผลกระทบต่อสุขภาพของพืชกระท่อม มุมมองทางกฎหมายพืชกระท่อม และการขับเคลื่อนพืชกระท่อมให้เป็นพืชเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต ภายหลังการประกาศใช้กฎหมาย
2. ได้ข้อมูล ข้อเสนอแนะ ประกอบการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายตามมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
3. เป็นการเผยแพร่ผลงานวิจัยผ่านกลไกความร่วมมือในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อสถาบันนิติบัญญัติระหว่างสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรกับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

7. สรุปสาระสำคัญของการประชุมเชิงนโยบาย

เวลา 09.30-09.40 นาฬิกา รายงานทิศทางการสนับสนุนงานวิจัย เรื่อง “สมุนไพร รวมถึงพืชกระท่อม” โดย รองศาสตราจารย์ปัทมาวดี โพชนุกูล ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ดังนี้

กรอบการวิจัยและนวัตกรรมสมุนไพร เป็นการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการวิจัยและนวัตกรรมสมุนไพรภายใต้คณะกรรมการนโยบายสมุนไพรแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญทำหน้าที่ส่งเสริมงานวิจัยและพัฒนาด้านสมุนไพรของประเทศไทยให้มีความครบถ้วน ครอบคลุมประเด็นสำคัญทุกมิติตามแผนงานโครงการสำคัญที่กำหนดในแผนงานวิจัย นวัตกรรมสมุนไพรและการแพทย์แผนไทยเพื่อเศรษฐกิจ โดยได้ร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง คือ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) (สกว.) และกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) ได้ร่วมกำหนดทิศทางการวิจัยสมุนไพรและการสร้างความหลากหลายทางชีวภาพให้เกิดการพัฒนาสมุนไพรให้มีประสิทธิภาพ โดยในช่วงเวลา พ.ศ. 2563-2564 ววน. ได้ส่งเสริมการวิจัยด้านสมุนไพร กว่า 700 โครงการ เงินงบประมาณมากกว่า 1,000 ล้านบาท ทำการศึกษาวิจัยและพัฒนาคุณภาพสมุนไพร การผลิตวัตถุดิบ การเก็บรักษา การสร้างผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรเพื่อสนับสนุนการนำไปใช้ประโยชน์อย่างปลอดภัย ตลอดจนการนำสมุนไพรเชื่อมโยงภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องด้วย

การวิจัยพืชกระท่อมเป็นการศึกษาเพื่อสร้างองค์ความรู้ กำหนดทิศทางและความก้าวหน้าด้านนวัตกรรมพืชกระท่อมในอนาคต เนื่องจากพืชกระท่อมเป็นพืชเศรษฐกิจใหม่ของกลุ่มเกษตรกรภายหลังที่มีพระราชบัญญัติกำหนดให้พืชกระท่อมเป็นพืชถูกกฎหมายแล้ว ดังนั้น การดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับพืชกระท่อมจึงควรมีความชัดเจนในด้านต่าง ๆ เช่น ยารักษาโรค เวชสำอาง เป็นต้น ซึ่งประโยชน์ที่ได้จากการวิจัยดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2564 ที่ได้ปลดพืชกระท่อมออกจากการเป็นยาเสพติดให้โทษ โดยได้มีการกำหนดแผนการดำเนินงานวิจัย คือ การเชิญนักวิจัยและผู้เชี่ยวชาญมาร่วมศึกษาวิจัยให้ครอบคลุมในทุกประเด็นภายใต้งบประมาณที่จัดสรรไว้ เพื่อให้ผลการศึกษาวิจัยเกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาพืชกระท่อมให้เป็นพืชเศรษฐกิจของประเทศ

เวลา 09.40–09.45 นาฬิกา กล่าวรายงานการประชุมเชิงนโยบายฯ โดย นายคุณวุฒิ ตันตระกูล รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยกล่าวถึงที่มาและวัตถุประสงค์ของการประชุมเชิงนโยบายฯ ตลอดจนประโยชน์ที่ได้รับจากการประชุมเชิงนโยบายดังกล่าว

เวลา 10.00–10.30 นาฬิกา เปิดการประชุมเชิงนโยบาย และบรรยายพิเศษ เรื่อง “อนาคตพืชกระท่อม...หลัง พ.ร.บ. พืชกระท่อม” โดย นายสมศักดิ์ เทพสุทิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ดังนี้

พืชกระท่อมมีสถานะเป็นยาเสพติดให้โทษภายใต้พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 โดยกำหนดให้พืชกระท่อมเป็นยาเสพติดประเภท 5 และไม่อนุญาตให้มีการปลูก ห้ามนำมาใช้ในตำรับยาแผนไทย ในขณะที่ประเทศอื่นมีกฎหมายยาเสพติดบังคับใช้อย่างเข้มงวด แต่มีการอนุญาตให้มีการใช้กระท่อมทางการแพทย์หรือบริโภคตามวิถีชีวิต ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสากลและบริบทของสังคมไทยในบางพื้นที่ที่มีการบริโภคพืชกระท่อมตามวิถีชาวบ้าน สามารถนำพืชกระท่อมไปใช้ประโยชน์ได้ ประกอบกับการส่งเสริมให้พืชกระท่อมเป็นพืชที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจและเป็นพืชถูกกฎหมายตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ

(ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2564 ซึ่งประกาศใช้ราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2564 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคม 2564 โดยในปัจจุบันเกษตรกรมีการเพาะพันธุ์ต้นกล้ากระท่อมกันอย่างกว้างขวาง

คณะรัฐมนตรีได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. .... เข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งได้ลงมติรับหลักการและแต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. .... ซึ่งนายสมศักดิ์ เทพสุทิน ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างกฎหมายพืชกระท่อม พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวได้ผ่านความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ในคราวประชุม ครั้งที่ 18 (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2564 และอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. .... วุฒิสภา

ประเด็นความสำคัญของพืชกระท่อมและการส่งเสริมให้มีการพัฒนาเป็นพืชที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้ประชาชนนั้น เป็นเรื่องที่ทุกภาคส่วนของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนให้ความสนใจ มีการศึกษาและวิจัย โดยนักวิจัย คณาจารย์ นักกฎหมายทั้งของภาครัฐ และเอกชน เพื่อให้ได้ข้อมูลทางวิชาการและกฎหมายที่หลากหลาย เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรพืชกระท่อม การส่งเสริมพืชกระท่อมในภาคการเกษตรและภาคอุตสาหกรรมได้ถูกต้องตามกฎหมาย

การประชุมเชิงนโยบายในวันนี้เป็นประโยชน์อย่างมากในการผลักดันและส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์จากพืชกระท่อม ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการวิจัยพืชกระท่อมให้เป็นพืชเศรษฐกิจ ซึ่งในปัจจุบันพืชกระท่อมถูกปลดล็อกให้เป็นพืชถูกกฎหมาย โดยลำดับต่อไปควรมีการศึกษาวิจัยวิธีการปลูกพืชกระท่อมในจำนวนหรือปริมาณที่เหมาะสม และการนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างมูลค่าให้พืชกระท่อมเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของเกษตรกร โดยในอดีตพืชกระท่อมเป็นพืชสมุนไพรที่ประชาชนชาวบ้านนำมาทำเป็นยารักษาโรคต่าง ๆ เช่น โรคบิด ท้องร่วง ปวดท้อง เบาหวาน เป็นต้น และนำมาใช้ในกลุ่มแรงงานเพื่อให้เกิดความกระปรี้กระเปร่าสามารถทำงานได้มากขึ้น และใช้ทำอาหารและเครื่องดื่มในปริมาณที่เหมาะสม รวมถึงเพื่อบำบัดผู้ติดยาเสพติด โดยให้ผู้ติดยาเสพติดเข้าใบกระท่อมเป็นระยะเวลา 17 วัน สามารถทำให้เลิกการเสพยาได้ แต่พืชกระท่อมไม่สามารถนำมาใช้กับผู้ติดยาประเภทเมทแอมเฟตามีนหรือยาบ้าได้

ประเทศไทยได้ประกาศควบคุมการใช้พืชกระท่อมตามพระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. 2486 กำหนดให้มีการปลูก ครอบครอง รวมทั้งห้ามจำหน่ายและเสพใบกระท่อม ต่อมาในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร โดยพลตรีพระยาอมรวิสัยสรเดช (พิณ โรหิตะพินทุ) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดลำปางในขณะนั้น กล่าวว่ากระท่อมทำให้อายุสั้นได้นำเข้าสู่ของรัฐบาลลดลง เพราะประชาชนหันไปนิยมเสพยากระท่อมมากกว่าฝิ่น เนื่องจากรัฐเป็นผู้ผูกขาดการผลิตฝิ่นสุกและฝิ่นดิบซึ่งมีราคาสูงกว่ากระท่อม ดังนั้นการควบคุมพืชกระท่อมให้เป็นสารเสพติดจึงพิจารณาจากหลักการค้าทางภาษีเป็นหลัก มิใช่จากสาเหตุที่เพราะกระท่อมเป็นพืชเสพติด ต่อมากกระท่อมได้ถูกกำหนดให้เป็นยาเสพติดร้ายแรงให้โทษประเภท 5 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ซึ่งระบุว่า “ผู้ใดผลิต จำหน่าย นำเข้า หรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภท 5 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 2-5 ปี และปรับตั้งแต่ 20,000-150,000 บาท และการครอบครองโดยมิได้รับอนุญาตต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” ต่อมาภายหลังได้มีการศึกษาแนวทางการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายพืชกระท่อมให้มีความสอดคล้องกับบริบทแวดล้อมที่เปลี่ยนไปทางการแพทย์และการพัฒนากระท่อมให้เป็นพืชเศรษฐกิจ หลังจากมหาวิทยาลัยชิบะและมหาวิทยาลัยไซโจของญี่ปุ่นได้ทำการวิจัยต่อยอดการใช้สารไมตราจินิกนิน (Mitragynine) ในใบกระท่อมเพื่อมา

ใช้ประโยชน์ทางยาในรูปแบบต่าง ๆ และได้จดสิทธิบัตรทั้งตัวสารและกระบวนการผลิตสารกลุ่มดังกล่าว ทั้งที่เป็นพืชที่มีถิ่นกำเนิดในไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงกลายเป็นที่มาของการยกเลิกพืชกระท่อมออกจากบัญชียาเสพติดโดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2564 เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2564 ปลดพืชกระท่อมจากยาเสพติดให้โทษประเภท 5 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ซึ่งใช้ระยะเวลาการพิจารณาตั้งแต่การเสนอร่างพระราชบัญญัติจากคณะรัฐมนตรี และสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจสอบ รวมถึงการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา เป็นระยะเวลาประมาณ 1 ปี 7 เดือน เนื่องจากการควบคุมพืชกระท่อมในต่างประเทศและสหประชาชาติ (UN) มิได้มีการประกาศควบคุมพืชกระท่อมในบัญชีรายชื่อยาเสพติดหรือวัตถุออกฤทธิ์ตามอนุสัญญาระหว่างประเทศ คือ อนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1961 และพิธีสารแก้ไขอนุสัญญาว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1972 ที่มีกำหนดให้พืชกระท่อมเป็นยาเสพติดให้โทษ กล่าวคือ ไม่มีลักษณะเมื่อไม่ได้เสพแล้วก่อให้เกิดอาการขาดยา ไม่ก่อประโยชน์ทางการแพทย์ หรือก่อปัญหาทางสาธารณสุขและสังคม ในทางตรงกันข้ามพืชกระท่อมถือเป็นสมุนไพรที่ช่วยระงับความปวด แก้ไอ ขับพยาธิ แก้เบาหวาน และเป็นการเพิ่มกำลังในการทำงานได้อีกด้วย ดังที่ประเทศเพื่อนบ้านของไทย คือ ลาว กัมพูชา มาเลเซีย และอินโดนีเซียที่มีพืชกระท่อมเป็นพืชประจำถิ่นเช่นเดียวกับไทย ไม่เป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายภายในประเทศ ทำให้ประชาชนบางกลุ่มนิยมนำมาบริโภคกระท่อม ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการสากลและบริบทของสังคมไทยที่มีการบริโภคกระท่อมในชีวิตประจำวัน จึงได้มีการยกเลิกพืชกระท่อมจากการเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 5

ดังนั้น การพัฒนาพืชกระท่อมให้เป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญภายหลังที่ถูกปลดจากพืชยาเสพติดแล้ว นับเป็นสิ่งสำคัญที่ภาครัฐจะต้องช่วยส่งเสริมการปลูกพืชกระท่อมอย่างจริงจัง เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้แก่กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกอีกด้วย โดยพบว่า ไบกระท่อมสดน้ำหนัก 1 กิโลกรัม จะมีไบกระท่อมประมาณ 400–500 ไบ ราคา 300–500 บาท สำหรับกระท่อม 1 ต้น สามารถเก็บเกี่ยวได้ทั้งปี ให้ผลผลิตจำนวน 216 กิโลกรัม/ต้น/ปี คิดเป็นมูลค่าประมาณ 64,800 บาท หากกฎหมายกำหนดให้ประชาชนปลูกกระท่อมได้คนละ 3 ต้นต่อครอบครัว จะมีรายได้จำนวน 194,000 บาทต่อปี ซึ่งเมื่อเทียบกับการปลูกข้าวแล้ว การปลูกพืชกระท่อมจะให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หากพืชกระท่อมได้รับความนิยมมากขึ้นควรมีการพิจารณาว่า ผลผลิตที่ปลูกได้มีตลาดต่างประเทศรองรับเพื่อทำการส่งออก อาทิ สหรัฐอเมริกา ยุโรป จึงต้องคำนึงถึงแนวทางการแปรรูปพืชกระท่อม เนื่องจากการส่งออกไบกระท่อมสดอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพ และวิธีการเก็บรักษาระหว่างการขนส่งได้ ทั้งนี้ สามารถแปรรูปในรูปของแป้งบริสุทธิ์ซึ่งจะสามารถยกระดับมูลค่าของพืชกระท่อมได้ด้วย ปัจจุบันประเทศอินโดนีเซียสามารถรองตลาดส่งออกไบกระท่อมถึงร้อยละ 95 ทำการส่งออกไบกระท่อมไปยังสหรัฐอเมริกา ตลาดสหรัฐอเมริกาถือเป็นตลาดขนาดใหญ่ที่มีความสามารถในการรองรับไบกระท่อมได้เดือนละ 10,000 ตัน จึงเป็นโอกาสที่ดีของประเทศไทยภายหลังที่มีการประกาศให้พืชกระท่อมเป็นพืชถูกกฎหมายในการส่งเสริมการปลูกพืชกระท่อมเพื่อทำการส่งออกไปยังต่างประเทศ คาดว่าจะมีประชาชนเข้าร่วมปลูกพืชกระท่อมเป็นจำนวนมากทั้งปลูกเพื่อขาย และเพาะพันธุ์ต้นกล้า นอกจากการส่งเสริมการปลูกเพื่อส่งออกไบกระท่อมสดแล้ว ควรต้องมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับแปรรูปพืชกระท่อมในลักษณะต่าง ๆ ด้วย เช่น การแปรรูปเป็นยาสมุนไพรผลิตเวชสำอาง ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เป็นต้น ซึ่งจะเป็นช่องทางในการเพิ่มรายได้เข้าประเทศด้วย ดังนั้น รัฐบาลควรมีนโยบายสนับสนุนการวิจัยอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ซึ่งเป็นหน่วยงานเกี่ยวข้องโดยตรงในการสนับสนุนทุนวิจัยเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ จึงต้องมีการติดตามและพัฒนาผลผลิตจากพืชกระท่อมอย่างต่อเนื่อง โดยจากการศึกษาปริมาณสารของพืชกระท่อมในเบื้องต้นพบว่า พืชกระท่อมของไทยมีปริมาณสารไมตราจินายน์ (Mitragnine) ที่เป็นสารสำคัญ

มีสรรพคุณในด้านการรักษาโรค ด้านการชะลอวัย ช่วยการบำรุงผิว สูงถึงร้อยละ 56 จึงควรมีการศึกษาต่อยอดเกี่ยวกับวิธีการปลูกภายใต้ปัจจัยด้านสภาพภูมิประเทศ และภูมิอากาศซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อจำนวนปริมาณและคุณภาพผลผลิตพืชกระท่อม เพื่อเป็นการควบคุมคุณภาพของสารไมตราจินายนี้ให้มีความคงที่สำหรับนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ อันเป็นการขยายตลาดของพืชกระท่อมให้กว้างขึ้น

เวลา 10.30-10.40 นาฬิกา บรรยายพิเศษ เรื่อง พืชกระท่อม โดย นายวิเศษ สมบูรณ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านพืชกระท่อม

พืชกระท่อม (Kratom) เป็นพืชในวงศ์ Rubiaceae ที่พบในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พืชกระท่อมที่พบมีชนิดก้านแดง ก้านเขียว และยักษ์ใหญ่ เป็นไม้ยืนต้นความสูงราว 15-30 เมตร ใบเดี่ยว รูปไข่แกมขอบขนาน เรียงตรงกันข้าม หูใบรูปหอกอยู่ระหว่างก้านใบ ดอกเป็นชนิดสมบูรณ์เพศ ออกที่ปลายกิ่ง ช่อย่อยรูปทรงกลมคล้ายดอกกระถิน แต่ละช่อมีดอกย่อยราว 70-80 ดอก ผลมีลักษณะแคบซูล ภายในผลย่อยมีเมล็ดอัดแน่น เมล็ดมีลักษณะแบน (flat seed) ในตำรายาไทยใบกระท่อมมีสรรพคุณใช้ระงับอาการปวดท้อง แก้บิด แก้ท้องเสีย ระงับอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย และระงับประสาท โดยนำส่วนเปลือกและใบพืชกระท่อมรักษาอาการท้องร่วง ปวดท้อง ลดการปวดบิดถ่ายเป็นเลือด รักษาโรคกระเพาะอาหาร โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง และโรคผิวหนัง เป็นต้น โดยแนะนำให้เคี้ยวใบกระท่อมที่แก่ก้านใบออก คายกากออกและดื่มน้ำตาม นอกจากนี้ พืชกระท่อมยังเป็นองค์ประกอบสำคัญในตำรายาคัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ โดยใช้พืชกระท่อมรักษาอาการท้องร่วง เบาหวาน แก้ปวดเมื่อย แก้ไอ และขับพยาธิ

การปลูกกระท่อมสามารถทำได้ 2 วิธี คือ 1) การเพาะเมล็ดในระบบปิด เป็นการขยายพันธุ์โดยธรรมชาติซึ่งทำได้รวดเร็วและสะดวก โดยใช้อุปกรณ์ถุงพลาสติกหรือวัสดุครอบพาดชะปลูกเพื่อควบคุมความชื้นสัมพัทธ์และลดการระเหยออกของน้ำ วิธีนี้จะช่วยให้เมล็ดกระท่อมเจริญเติบโตในระยะเวลาอันรวดเร็ว ประมาณ 5-7 วัน และไม่ต้องรดน้ำตลอดระยะเวลาดังกล่าว โดยมีขั้นตอนวิธีการปลูก คือ นำดินปลูกหรือพีทมอสใส่ลงในกระบะหรือกะละมังประมาณครึ่งหนึ่งของภาชนะ รดน้ำให้ดินชุ่มหรือเปียกอย่างเห็นได้ชัดค่อย ๆ โรยเมล็ดกระท่อมลงไปอย่าให้ชิดกัน พยายามกระจายเมล็ดกระท่อมให้มากที่สุด นำดินปลูกหรือพีทมอสมาโรยทับด้านบนบาง ๆ แล้วรดน้ำให้ชุ่มเปียกอีกครั้ง หุ้มกระบะหรือกะละมังปลูกด้วยพลาสติกใสไม่ให้อากาศเข้าได้ ปิดทิ้งไว้ไม่ต้องรดน้ำ และวางไว้ในที่ร่มเป็นเวลาประมาณ 5-7 วัน เมื่อครบกำหนดแล้วนำออกมารดน้ำเช้า เย็น หากต้นกล้าออกขึ้นมาได้ระดับหนึ่งแล้วให้ย้ายไปปลูกในกระถางต่อไป และ 2) การปักชำ เป็นการลดระยะเวลาการเจริญเติบโต โดยเลือกกิ่งเดี่ยว ไม่มีแขนงแยก นำมาปักชำและเร่งรากปล่อยให้เจริญเติบโต แล้วนำไปปลูกต่อ การปลูกกระท่อมด้วยวิธีนี้มีข้อเสีย คือ ระบบรากจะไม่แข็งแรงเท่าการปลูกกระท่อมด้วยเมล็ด ดังนั้น ในช่วงเวลา 1-2 ปีแรก ควรมีการใช้ไม้ค้ำยันต้นไว้จนกว่ารากหรือลำต้นจะแข็งแรง โดยมีขั้นตอนวิธีการปลูก คือ นำดินปลูกหรือพีทมอสผสมกับน้ำให้พอชุ่ม (ไม่ควรแฉะ) ใส่ในกระป๋องหรือแก้วพลาสติกเตรียมไว้ ตัดกิ่งกระท่อมจากต้น โดยเลือกกิ่งที่เป็นกิ่งเดี่ยวและสมบูรณ์ ควรตัดกิ่งให้มีขนาดไม่ยาวเกินไป เพื่อให้ธาตุอาหารสามารถลำเลียงได้เร็วขึ้น นำน้ำยาเร่งรากมาทาบริเวณโคนกิ่งแล้วทิ้งไว้แห้ง หรือแช่กิ่งไว้ประมาณ 20 นาที ปักลงในดินที่เตรียมไว้ นำถุงพลาสติกใสมาครอบแล้วมัดให้แน่นเพื่อไม่ให้อากาศถ่ายเทและตั้งไว้ในที่มีแสงแดดไม่จัดเกินไป เมื่อรากเจริญเต็มที่ให้นำไปปลูกลงดินต่อไป

ใน 4x4 เมตร ในพื้นที่ 1 ไร่ โดยสามารถปลูกได้ 100 ต้น (แต่ถ้าปลูกแซมในสวนยางพาราให้ปลูกระหว่างร่องยางแบบสลับฟันปลา ในระยะการปลูก 3x7 เมตร = 76 ต้นต่อไร่ หรือ 6x7 เมตร = 38 ต้นต่อไร่) สำหรับดินที่ใช้ปลูกกระท่อมควรเป็นดินร่วนซุย (นิยมใช้ปุ๋ยคอกผสมดิน) ควรมีน้ำอย่างทั่วถึงและปลูกกลางแจ้ง

เพื่อลดโรคเชื้อราจุดดำได้ (หรือเอาน้ำปูนขาวละลายรดหรือฉีด) ซึ่งใบกระท่อมสามารถเก็บเกี่ยวได้ตั้งแต่อายุ 1 ปีขึ้นไป โดยให้เก็บเฉพาะใบแก่ของต้นกระท่อมที่มีอายุ 5 ปี จึงสามารถเก็บเกี่ยวใบกระท่อมได้ต้นละ 1 กิโลกรัมและสามารถเก็บเกี่ยวได้ทุก 15 วัน

เวลา 10.30–12.00 นาฬิกา ประชุมเชิงนโยบายเรื่อง “มุมมองวิทยาศาสตร์ เศรษฐกิจ และการวิจัยต่ออนาคตพืชกระท่อม” โดยมีผู้อภิปราย 5 ท่าน ได้แก่

1. ศาสตราจารย์คันสนีย์ ไชยโรจน์ ประธานอนุกรรมการแผนงานกลุ่มสุขภาพและการแพทย์ หน่วยบริหารด้านการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (บพข.)
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นายแพทย์วรวิทย์ วานิชสุวรรณ นักวิจัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมชาย ศรีวิริยะจันทร์ นักวิจัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
4. นายชูวิทย์ พิทักษ์พรพัลลภ โฆษกคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ พืชกระท่อม พ.ศ. ....
5. นายวิรัช พันธุมะผล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคภูมิใจไทย

ผู้ดำเนินรายการ 2 ท่าน ได้แก่ รองศาสตราจารย์ภาคภูมิ ทิพคุณ รองคณบดีฝ่ายวิจัย วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์สุดสวาสดิ์ ดวงศรีไสย์ รองผู้อำนวยการสำนักพัฒนาระบบวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

ทั้งนี้ ผู้ดำเนินรายการได้กำหนดประเด็นคำถามเพื่อให้ผู้อภิปรายทั้ง 5 ท่านได้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ที่มาของการออกพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2564 ซึ่งยกเลิก พืชกระท่อมจากการเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 และการนำพืชกระท่อมไปใช้ประโยชน์ด้านการแพทย์ และการปลูกในฐานะพืชเศรษฐกิจ

นายชววิทย์ พิทักษ์พรพัลลภ โฆษกคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ พืชกระท่อม พ.ศ. .... ได้กล่าวถึง พืชกระท่อมเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 5 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ซึ่งออกฤทธิ์ไม่รุนแรงเท่ายาเสพติดให้โทษประเภท 1 อาทิ เฮโรอีนและแอมเฟตามีน อีกทั้งจากภูมิปัญญาชาวบ้านพื้นถิ่นพบว่า กระท่อมช่วยรักษาโรคเบาหวาน บรรเทาอาการนอนยา และกตความรู้สึกเมื่อยล้า ทำให้สามารถทำงานที่ต้องทำกลางแดดได้นานมากขึ้น ปัจจุบัน เมื่อมีพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2564 บังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคม 2564 ประชาชนจึงสามารถปลูกกระท่อมเพื่อนำไปใช้เป็นยารักษาโรคได้ ใช้ระยะเวลาในการปลูก 6 เดือน จึงสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ แต่ยังไม่สามารถใช้ในเชิงพาณิชย์ได้ ซึ่งหากอนุญาตให้เกษตรกรสามารถปลูกได้โดยไม่จำกัด ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนผู้ปลูกได้มากยิ่งขึ้น โดยพืชกระท่อม 1 กิโลกรัม สามารถสร้างรายได้ได้ประมาณ 30,000 บาท ซึ่งมากกว่าการทำนาทั้งปีที่สร้างรายได้ให้เกษตรกรไม่ถึง 20,000 บาท โดยที่กระท่อมเป็นพืชที่สามารถปลูกได้ตลอดปี อย่างไรก็ตาม ในช่วงฤดูแล้งอาจได้ผลผลิตน้อย ผู้ปลูกยังจำเป็นต้องอาศัยการให้น้ำแบบหยดหรือการใช้สปริงเกอร์ ในระยะแรกจึงได้มีการส่งเสริมให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ทดลองปลูกกระท่อมครัวเรือนละ 1 ต้น สำหรับการเผยแพร่สรรพคุณของกระท่อมให้ประชาชนทราบโดยทั่วกัน เป็นการดำเนินการที่สำคัญประการหนึ่ง ภายหลังจากการประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. .... เช่นลดเบาหวาน แก้วพาร์กินสัน ถอนอาการติดยาเสพติด เป็นต้นนอกจากนี้ ควรจำกัดการปลูกของประชาชนแต่ให้เกษตรกรสามารถปลูกได้มากกว่านั้น แต่เกษตรกรต้องรู้วิธีการปลูกที่ถูกต้องจึงจะทำให้ได้กระท่อมที่มีคุณภาพดี

นายวิรัช พันธุมะผล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคภูมิใจไทย กล่าวถึง ร่างพระราชบัญญัติ พืชกระท่อม พ.ศ. .... ไม่ได้มีข้อห้ามประชาชนปลูกกระท่อมเกิน 3 ต้น ดังนั้น ประชาชนสามารถปลูกเพื่อใช้ในครัวเรือนได้ แต่ห้ามใช้ในเชิงพาณิชย์ ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวต้องสอดคล้องกับพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ในส่วนของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ควรนำงานวิจัยเกี่ยวกับ พืชกระท่อมที่ได้ดำเนินการแล้วเสร็จมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งที่ผ่านมาปัจจุบันมีการศึกษาวิจัยพืชกระท่อมของประเทศไทย เป็นการศึกษาวิจัยร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยจิบะ มหาวิทยาลัยโจไซ และมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งของไทย โดยใช้กระท่อมที่ปลูกในประเทศไทยและกำลังยื่นขอจดสิทธิบัตรกระท่อมผ่านสนธิสัญญาความร่วมมือด้านสิทธิบัตร (Patent Cooperation Treaty: PCT) ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศไทยเสียเปรียบในด้านสิทธิบัตรพันธุ์พืช

ประเด็นที่ 2 การจัดสรรงบประมาณด้านการวิจัยพืชกระท่อมให้แก่อนุวยบริหารและจัดการทุนด้านการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (บพข.) และสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) (สวก.)

ศาสตราจารย์คันสนีย์ ไชยโรจน์ ประธานอนุกรรมการแผนงานกลุ่มสุขภาพและการแพทย์ หน่วยงานด้านการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (บพข.) ได้กล่าวถึง การประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2562 มีอำนาจหน้าที่บริหารจัดการงบประมาณวิจัย และจัดตั้งหน่วยบริหารและจัดการทุนวิจัย แบ่งออกเป็น 3 หน่วยงาน คือ 1) หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนากำลังคนและทุนด้านการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา การวิจัยและการสร้างนวัตกรรม (บพค.) 2) หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (บพข.) และ 3) หน่วยบริหารและจัดการทุนวิจัยและนวัตกรรมด้านการพัฒนาระดับพื้นที่

(บพท.) ในส่วนของ บพข. มีหน้าที่จัดสรรทุนวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและภาคบริการ รวมถึงทุนสนับสนุนการถ่ายทอดเทคโนโลยี การสร้างตลาดนวัตกรรม การส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรมในเชิงพาณิชย์ และการพัฒนาแพลตฟอร์มทางนวัตกรรมในภาคการผลิตและภาคบริการ ทั้งนี้ งานวิจัยด้านการแพทย์มีความซับซ้อนมากกว่างานวิจัยด้านอื่น ๆ เนื่องจากต้องผ่านมาตรฐานทางการแพทย์และมาตรฐานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจากเดิมการศึกษาวิจัยทางการแพทย์ดำเนินการได้โดยมหาวิทยาลัย แต่ในปัจจุบัน มีการทำวิจัยร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับภาคเอกชน โดยไม่มีการกำหนดให้ภาคเอกชนดังกล่าวต้องเป็นบริษัทฯ เท่านั้น

สำหรับการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพืชกระท่อม บพข. เริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมตั้งแต่ พ.ศ. 2562 ได้มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนักวิจัยด้านพืชกระท่อม พบว่า มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ม.อ.) วิจัยเรื่องพืชกระท่อมมากที่สุด จึงมีการประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกัน 4 หน่วยงาน ได้แก่ 1) กองควบคุมวัตถุเสพติด สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา 2) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) 3) สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) (สวก.) และ 4) หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (บพข.) ซึ่งในช่วงต้นปี 2563 บพข. เป็นหนึ่งในหน่วยงานให้ทุนแก่คณะผู้วิจัยเพื่อสร้างโรงงานต้นแบบ (Pilot Plant) ในนิคมอุตสาหกรรมที่เหมาะสมแก่การขยายพื้นที่ต่อไปในอนาคต ส่วนสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้ส่งผู้เชี่ยวชาญมาให้คำปรึกษาในการออกแบบโรงงาน โดยใช้ระยะเวลาในการก่อสร้าง 3 ปี และขอการรับรองมาตรฐาน GMP (Good Manufacturing Practice) ในการสกัดสารจากใบกระท่อม

การถ่ายทอดองค์ความรู้จากงานวิจัยของ บพข. ที่ให้ทุนแก่ภาคเอกชนภายใต้บริษัท อินเตอร์ฟาร์มากรุ๊ป จำกัด (Interpharma Group) ให้ความร่วมมือกับทาง บพข. ในรูปแบบของการทำ Matching Fund และการทำบันทึกข้อตกลงร่วมกัน (MOU) อินเตอร์ ฟาร์มา กรุ๊ป มีการสกัดและผลิตยาที่ได้มาตรฐาน GMP และส่งกรรมการผู้จัดการใหญ่ของบริษัทลงพื้นที่ดูการก่อสร้างโรงงานต้นแบบ เพื่อให้โรงงานต้นแบบสามารถขอมาตรฐานที่เกี่ยวข้องจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้ง่ายขึ้น ในส่วนการทำแปลงเพาะเลี้ยง ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมชาย ศรีวิริยะจันทร์ ได้มีส่วนร่วมการทำแปลงเพาะเลี้ยงเพื่อให้สามารถสกัดสารสำคัญในใบกระท่อมให้ได้มาตรฐาน อาทิ สารเซเว่นไฮดร็อกซีไมทราไจนีน (7-hydroxymitragynine) และไมทราไจนีน (Mitragynine)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมชาย ศรีวิริยะจันทร์ นักวิจัยจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ กล่าวถึงกระท่อมซึ่งเป็นพืชในวงศ์เดียวกับกาแฟ มีทั้งหมด 5 สายพันธุ์ แต่มีสายพันธุ์เดียวที่มีสารสกัดสำคัญสองอย่าง กล่าวคือ สารเซเว่นไฮดร็อกซีไมทราไจนีน (7-hydroxymitragynine) และไมทราไจนีน (Mitragynine) พบว่ามีตำรับยาหลายตำรับในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร (วัดโพธิ์) ที่ใช้กระท่อมเป็นส่วนประกอบ อย่างไรก็ตาม ตำรับที่ใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม คือ หนุมานปีตมหาสมุท ที่ใช้รักษาอาการท้องร่วงอย่างรุนแรง ในส่วนของการนำไปใช้แบบวิถีชุมชน คือ การเคี้ยวใบสดหรือนำใบแห้งไปชงดื่ม เพื่อรักษาอาการท้องร่วง เบาหวาน ปวดเมื่อย ใจ และความดันโลหิตสูง ในทางกลับกัน มีการใช้ใบกระท่อมในทางที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ การนำไปใช้เป็นส่วนประกอบของสีกุนร้อย การใช้เพื่อสันทนการ เป็นต้น เนื่องจากใบกระท่อมมีสารบางอย่างจึงควรบริโภคโดยการจำกัดปริมาณ

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาสำคัญของกระท่อม ได้แก่ ลดอาการถอนยาเสพติด ด้านอาการซึมเศร้า ควบคุมน้ำหนัก ฤทธิ์ต่อระบบทางเดินอาหาร รักษาอาการท้องร่วง รักษาไข้ส่าอักเสบ ด้านอาการอักเสบ

ฤทธิ์ต่อระบบเลือดและระบบย่อยอาหาร เป็นต้น มีข้อควรระวังเกี่ยวกับกระท่อมมีสารออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ดังนั้น ผู้บริโภคจำเป็นต้องควบคุมปริมาณที่ใช้ไม่ให้มากเกินไป ประเด็นที่สำคัญ คือ วิธีการสกัดสารจากพืชกระท่อมและการคงตัวของสารสำคัญ ซึ่งการได้รับสารสกัดทางปากจะมีคุณค่ามากกว่าทางหลอดเลือดดำ ซึ่งสูตรตำรับยาต่าง ๆ จะต้องนำไปขึ้นทะเบียนกับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่คณะผู้วิจัยกำลังดำเนินการอยู่ ได้แก่ เครื่องดื่มชูกำลัง หมากฝรั่ง เจลพลังงาน และผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อควบคุมน้ำหนัก

ในส่วนของหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (บพข.) และบริษัท อินเตอร์ ฟาร์มา กรุ๊ป จำกัด (Interpharma Group) ได้ร่วมทุนสร้างแปลงต้นแบบในพื้นที่วิสาหกิจชุมชน 9 ไร่ โดยคณะผู้วิจัยต้องการผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหาการแก้ปัญหา ยาเสพติด และการส่งออกเพื่อแข่งขันกับประเทศอินโดนีเซีย โดยเริ่มจากการผลิตที่มีคุณภาพเพื่อส่งออก ดังนั้น การปลูกต้องเน้นคุณภาพ ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญในการตัดสินใจสั่งซื้อ ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้สนับสนุนให้มีการวิจัยถ่ายทอดองค์ความรู้ต่อประชาชนเพื่อให้ประชาชนได้ประโยชน์อย่างแท้จริง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นายแพทย์วรวิทย์ วาณิชสุวรรณ นักวิจัยจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ทำการศึกษาวิจัยการพัฒนาโรงงานต้นแบบในการผลิตกระท่อม โดยได้รับทุนจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (บพข.) และสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) (สวก.) ซึ่งในปัจจุบันดำเนินการตามเป้าหมายปีแรกในปี 2564 เรื่องการปลูกกระท่อมที่เป็นเกษตรอินทรีย์สามารถใช้งานทางการแพทย์ได้ สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้เกษตรกรสามารถปลูกและพัฒนาในระดับอุตสาหกรรมร่วมกับภาคเอกชน เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจทางรากและส่งเสริมให้ประชาชนและวิสาหกิจชุมชนรวมตัวกันปลูกกระท่อมให้ได้มาตรฐานสุขลักษณะที่ดีในการผลิตอาหาร (Good Hygiene Practice: GHP) โดยโรงงานต้นแบบจะสามารถนำไปกระท่อมที่มีคุณภาพไปดำเนินการผลิตต่อในอุตสาหกรรมยา อาหาร เครื่องดื่ม และเครื่องสำอางให้มีมาตรฐาน ซึ่งจะเป็ทั้งการสร้างงานสร้างรายได้เพิ่มมูลค่าพืชกระท่อม และขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากในคราวเดียวกัน ในอนาคตอาจส่งเสริมให้ประชาชนทำสมาร์ตฟาร์ม เพื่อให้เกิดการแข่งขันทางราคา และการปลูกกระท่อมปลอดภัยและอย่างยั่งยืน

ประเทศอินโดนีเซียเป็นประเทศผู้ส่งออกกระท่อมรายใหญ่อันดับหนึ่ง โดยครองตลาดการส่งออกคิดเป็นร้อยละ 90-95 และส่งออก 58-63 พันตัน/ปี ประเทศผู้นำเข้าสำคัญ คือ สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐประชาชนจีน ปัจจุบัน ประเทศไทยนำเข้ากระท่อมจากอินโดนีเซียปีละประมาณ 4-30 ตัน/ปี เพื่อใช้ในทางการแพทย์ หากประเทศไทยต้องการจะผลิตเพื่อการส่งออกจะต้องให้ความสำคัญกับการปลูกโดยไม่ให้มีสารปนเปื้อน โลหะหนัก ยาฆ่าแมลง และสารจุลชีพต่าง ๆ ให้ได้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice: GAP) และมาตรฐานการปลูกและการเก็บรวบรวมที่ดีของพืชสมุนไพร (Good Agricultural and Collection Practices: GACP) รวมทั้ง ต้องมีการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า นอกจากนี้ ประเทศญี่ปุ่นได้มีการจัดสิทธิบัตรองค์ประกอบโครงสร้างทางเคมีของกระท่อม ซึ่งไทยควรเร่งพัฒนาผลิตภัณฑ์และจัดสิทธิบัตรที่เกี่ยวข้อง ในส่วนของการพัฒนาทดลองวิจัยในมนุษย์ ถ้าสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง จะช่วยเพิ่มมูลค่ากระท่อมให้สูงถึง 85,000 บาท/กิโลกรัมได้ คณะผู้วิจัยหวังว่าจะสามารถพัฒนากระท่อมให้เป็นพืชเศรษฐกิจ เป็นพืชที่ใช้ในอุตสาหกรรมยาทางการแพทย์และอาหาร และต้องการจะสร้างศูนย์บริการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปลูกพืชกระท่อมและการแปรรูปที่มีมาตรฐานในทุกจังหวัดเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชน

ต่อมาเป็นช่วงแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยนางสาวพิมพ์พี พันธุ์วิชาติกุล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์ ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นเพิ่มเติม เนื่องจากดำรงตำแหน่งอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก (ภายใต้คณะกรรมการการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรม สภาผู้แทนราษฎร) ได้มีส่วนในการพิจารณาและผลักดันร่างพระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. .... จึงต้องการให้ประชาชนปลูก ขาย และได้รายได้ ซึ่งคาดหวังว่าประโยชน์จากพืชกระท่อมในฐานะพืชเศรษฐกิจตัวใหม่จะเกิดกับประชาชนอย่างแท้จริง ไม่ให้เกิดการกำหนดราคาโดยนายทุน ดังนั้น ในอนาคตประชาชนสามารถรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจขนาดเล็ก โดยรัฐบาลทำหน้าที่ช่วยเหลือด้านการตลาดรับซื้อในราคาเป็นธรรม ทั้งนี้ ในส่วนของการวิจัยและนวัตกรรมภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรมแล้ว ซึ่งจะให้นักวิจัยเป็นเจ้าของของนวัตกรรมได้

กล่าวโดยสรุป พืชกระท่อม (Kratom) เป็นพรรณไม้ยืนต้นชนิดหนึ่งในวงศ์ Rubiaceae ถูกนำมาใช้เป็นยาสามัญประจำบ้านมานานหลายร้อยปีแล้วในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 จัดอยู่ภายใต้ยาเสพติดประเภทที่ 5 แต่เนื่องจากปัจจุบันมีการทำวิจัยเกี่ยวกับพืชกระท่อมอย่างแพร่หลายและให้สอดคล้องกับหลักสากลและบริบทของสังคมไทยในบางพื้นที่ โดยเฉพาะภาคใต้ของประเทศไทย จึงมีราชกิจจานุเบกษาเผยแพร่ประกาศ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฉบับที่ 8 พ.ศ. 2564 ยกเลิกพืชกระท่อมจากยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ให้มีกฎหมายครอบคลุมทั้งด้านวัฒนธรรม พฤติกรรม สุขภาพ และ วิทยาศาสตร์ ตอนนี้ กระท่อม ได้ถูกปลดล็อกออกจากบัญชียาเสพติดประเภทที่ 5 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคม 2564 เป็นต้นไป ซึ่งในปัจจุบันสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. .... และอยู่ระหว่างการพิจารณาของวุฒิสภาเพื่อบังคับใช้เป็นกฎหมายในการควบคุมรายละเอียดการปลูกและการจำหน่าย จึงทำให้หลายคนเริ่มสนใจประโยชน์ของใบกระท่อมอย่างแพร่หลาย